

НАЦІОНАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

З ПИТАНЬ РЕЄСТРАЦІЇ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ
НА ВИРОБНИЦТВІ, ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ
ТА ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО НИХ

ВИГОТОВЛЕНО ЗА ФІНАНСОВОЇ
ПІДТРИМКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Національне дослідження з питань реєстрації нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань та повідомлення про них.....	3
1. Сфера охоплення і визначення.....	3
2. Ратифікація і застосування конвенцій та інструментів МОП	5
3. Правила і механізми реєстрації нещасних випадків.....	6
4. Юридичні, організаційні та адміністративні процедури реєстрації нещасних випадків	9
5. Процедури реєстрації	18
6. Процедури повідомлення.....	20
7. Поширення систем реєстрації та повідомлення на само зайнятих осіб	23
8. Статистика нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань, аварійних ситуацій та нещасних випадків по дорозі на роботу і з роботи: збирання та оприлюднення	25
9. Статистика нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і аварійних ситуацій: класифікація.....	31
10. Розслідування нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань, аварійних ситуацій та нещасних випадків по дорозі на роботу і з роботи.	31
11. Соціальне забезпечення, програми страхування і служби відшкодування.....	35

Виготовлено за фінансової
підтримки Європейського Союзу

ПРОЕКТ ЄС-МБП «Поліпшення стану безпеки праці та здоров'я на робочих місцях в контексті гідної праці»

Виконано на замовлення Проекту
Маціяшко В.А.

Національне дослідження з питань реєстрації нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань та повідомлення про них

1. Сфера охоплення і визначення

I. Сфера охоплення системи реєстрації по відношенню до видів економічної діяльності.

В п.1 чинного «Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232 (далі — Порядок), зазначено, що він визначає процедуру проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, що сталися з працівниками на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності або в їх філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах (далі — підприємства).

Працівників охоплених цією системою нараховується понад 15 млн. Реєстрація нещасних випадків на виробництві також ведеться Державним комітетом статистики України, Держгірпромнаглядом та Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань (далі — Фонд).

Слід, проте, зазначити, що у державному статистичному бюлетені «**Травматизм на виробництві**» аналіз показників виробничого травматизму серед підприємств різних видів економічної діяльності проводиться **по 15 видах** тому, що деякі з них згруповані (наприклад, добувна промисловість, переробна промисловість, діяльність транспорту та зв'язку та інші).

II. Система реєстрації і обліку нещасних випадків на виробництві охоплює всіх працівників, які знаходяться у виробничих відносинах з роботодавцем за трудовим договором. Система не охоплює працівників, що працюють за цивільно-правовими відносинами, та нещасних випадків які сталися по дорозі на роботу та з роботи на громадському транспорті..

III. Системою охоплені всі нещасні випадки на виробництві, які призвели до втрати потерпілим від нещасного випадку на виробництві працездатності хоча б на одну робочу зміну або один робочий день, або зумовили його переведення на

іншу (легшу) роботу у зв'язку з виробничою травмою, гострого профзахворювання або гострого профотруєння.

б) Національні визначення щодо видів нещасних випадків, працівників, які потерпіли від них та інших визначень наводяться у відповідних нормативно-правових актах щодо розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, зокрема:

I. системою визначені такі нещасні випадки:

- **пов'язаний з виробництвом** — це нещасний випадок, про який в результаті розслідування (спеціального розслідування) комісією складаються акти розслідування за формами Н-5 і Н-1;
- **не пов'язаний з виробництвом** — це нещасний випадок, про який в результаті розслідування (спеціального розслідування) комісією складаються акти розслідування за формами Н-5;
- **страховий нещасний випадок** — це нещасний випадок щодо якого за результатами розслідування (спеціального розслідування) та згідно з Переліком обставин, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232 виникають зобов'язання у Фонду щодо виплат потерпілому відшкодувань або виплат членам сім'ї загиблого, які знаходились на його утриманні, одноразової грошової допомоги та стипендій.

В Україні виконуються вимоги Конвенції 155 МОП **«Конвенція про безпеку та гігієну праці та виробниче середовище»** — пункти **с) і d) статті 11** щодо:

- повідомлень про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання,
- подання щорічних статистичних даних про нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання,
- проведення розслідувань нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в Україні виконуються.

Вимоги про це містяться у нормативному акті зокрема: у **статті 22 Закону України «Про охорону праці»** — *Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій* та у **статті 171 «Кодексу законів про працю України»** — *Обов'язки власника або уповноваженого ним органу щодо розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві*.

Конкретні процедури, впроваджені компетентним органом для проведення розслідування нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і аварійних ситуацій із зазначенням повноважень членів комісій та їх обов'язків перераховані у нормативному акті **«Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві»**, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232 (далі — постанова № 1232–2011).

Відносно виконання компетентними органами в Україні вимог Протоколу № 155 2002 року та Кодексу практики МОП — інформацією не має.

II. Щодо усіх наявних визначених працівників, охоплених національною системою обліку нещасних випадків та статистичною звітністю про них, слід зазначити, що у ній враховуються працівники підприємств, установ та організації, які працюють на них, працівники інших підприємств, установ та організацій, які працюють на підприємстві, як субпідрядники та за трудовими договорами. Системою не охоплюються працівники, які працюють на засадах цивільно-правових відносин та нещасних випадків які сталися по дорозі на роботу та з роботи на громадському транспорті.

III. Система не використовує інші визначення, які виходять за межі інструментів МОП та КП щодо реєстрації нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань і повідомлення про них.

2. Ратифікація і застосування конвенцій та інструментів МОП

а. Щодо конвенцій МОП з питань безпеки та гігієни праці слід зазначити що Україною

- ратифіковані такі конвенції: — № 155 про безпеку й гігієну праці та виробниче середовище, № 176 про безпеку та гігієну праці в шахтах, № 174 про запобігання великим промисловим аваріям, № 161 про служби гігієни праці, № 184 про безпеку та гігієну праці в сільському господарстві, № 129 про інспекцію праці сільському господарстві, № 81 про інспекцію у промисловості й торгівлі;
- у процесі ратифікації знаходяться конвенції — № 152 про техніку безпеки та гігієну праці на портових та № 162 про охорону праці підчас використання азбесту;
- вибрані для майбутньої ратифікації конвенції — № 187 про основи. Що сприяють безпеці та гігієні праці, № 121 про допомогу у випадку виробничого травматизму.

б. У національному законодавстві існують певні юридичні та адміністративні недоліки з питань безпеки та гігієни праці стосовно створення та введення в дію узгодженої національної системи реєстрації нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань та повідомлень про них.

Це підтверджується такими даними, як:

- неповним зв'язком нещасних випадків на виробництві з виробництвом, коли певна кількість нещасних випадків, особливо нещасних випадків зі смертельним наслідком, не пов'язуються з виробництвом, що має вкрай негативний вплив на соціальну захищеність потерпілих від нещасних випадків та членів сім'ї загиблих, які знаходились на його утриманні.
- низьким співвідношенням кількості загиблих від нещасних випадків на виробництві до загальної кількості травмованих, яке, наприклад, у 2010 році в Україні становило **1 до 10,6**, що набагато менш, ніж у європейських країнах та за глобальною оцінкою МОП. Це свідчить, що в Україні має місце практика приховування нещасних випадків від розслідування та упереджене їх розслідування, коли вони під усіляким приводом переводяться у розряд непов'язаних з ви-

робництвом або у нещасні випадки невиробничої сфери і не включаються у національну систему звітності про виробничий травматизм.

- розбіжністю між числом травмованих на виробництві за даними Держкомстату, МОЗ і Фонду, яка у деякі роки досягала 2 тис. осіб.

с. відносно ратифікації Протоколу № 155 та введення його в дію — інформація відсутня.

3. Правила і механізми реєстрації нещасних випадків

I. Призначений національний орган, відповідальний за збирання, аналіз та розслідування нещасних випадків на виробництві.

Статтею 31 Закону «Про охорону праці» визначено органи державного управління охороною праці, серед яких названо **центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці**.

Відповідно до статті 33 цього Закону центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці:

здійснює комплексне управління охороною праці на державному рівні, реалізує державну політику в цій галузі та здійснює контроль за виконанням функцій державного управління охороною праці міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування;

проводить аналіз травматизму;

розробляє за участю міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Фонду соціального страхування від нещасних випадків, всеукраїнських об'єднань роботодавців та профспілок загальнодержавну програму поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і контролює її виконання;

здійснює нормотворчу діяльність, розробляє та затверджує правила, норми, положення, інструкції та інші нормативно-правові акти з охорони праці або зміни до них;

координує роботу міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, інших суб'єктів підприємницької діяльності в галузі безпеки, гігієни праці та виробничого середовища тощо.

II. Існування встановлених принципів і процедур реалізації реєстрації нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і аварійних ситуацій, повідомлення про них та їх розслідування, а також відповідної статистики.

Основні принципи реалізації реєстрації нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і аварійних ситуацій, повідомлення про них та їх розслідування, а також відповідної статистики закладено в Законі України «Про охорону праці» та Порядком проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232

Так, статтею 22 Закону визначено, що роботодавець повинен організувати розслідування та вести облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій.

Статтею 23 Закону передбачено, що роботодавець зобов'язаний інформувати працівників або осіб, уповноважених на здійснення громадського контролю за дотриманням вимог нормативно-правових актів з охорони праці, та Фонд соціального страхування від нещасних випадків про стан охорони праці, причину аварій, нещасних випадків і професійних захворювань і про заходи, яких вжито для їх усунення та для забезпечення на підприємстві умов і безпеки праці на рівні нормативних вимог.

Працівникам та/або їхнім представникам забезпечується доступ до інформації та документів, що містять результати атестації робочих місць, заплановані роботодавцем профілактичні заходи, результати розслідування, обліку та аналізу нещасних випадків і професійних захворювань і звіти з цих питань, а також до повідомлень, подань та приписів органів державного управління і державного нагляду за охороною праці.

На державному рівні ведеться єдина державна статистична звітність з питань охорони праці, форма якої погоджується центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці, професійними спілками та Фондом соціального страхування від нещасних випадків.

III. Минулі (за попередні п'ять років) і поточні національні заходи, спрямовані на покращення реєстрації нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і аварійних ситуацій, повідомлення про них та їх розслідування, а також відповідної статистики.

Оскільки статтею 31 Закону «Про охорону праці» визначено органи державного управління охороною праці, серед яких, як центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці, є Держгірпромнагляд, то ним системно проводяться заходи, спрямовані на покращення реєстрації нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і аварійних ситуацій, повідомлення про них та їх розслідування, а також відповідної статистики.

За ініціативою Держгірпромнагляду прийнято «Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232. За його ж ініціативою прийнято нову редакцію цього документу «Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232.

Крім того, спільно з Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України видано спільні накази:

- від 10.04.2006 року № 64/211 «Про удосконалення роботи комісії зі спеціальних розслідувань нещасних випадків та аварій на виробництві», підготов-

лений на підставі аналізу якості матеріалів спеціальних розслідувань нещасних випадків та аварій на виробництві;

- від 07.12.2010 року № 256/1008 «Про удосконалення роботи комісій зі спеціальних розслідувань нещасних випадків та аварій на виробництві», щодо усунення суперечностей у тлумаченні причин і обставин нещасного випадку, а також непорозумінь, що виникають при застосуванні вимог Порядку розслідування.

З метою отримання статистичних даних про стан травматизму на виробництві Держкомстат впровадив щорічний Статистичний бюлетень з використанням даних форми державного статистичного спостереження № 7-тнв, затвердженої наказом Держкомстату України від 15.09.2009 року № 350.

IV. Встановлений порядок поступового надання працівникам та їхнім представникам інформації щодо впровадження системи реєстрації та повідомлення.

В Законі України «Про охорону праці» статтею 23 передбачено, що роботодавець зобов'язаний інформувати працівників або осіб, уповноважених на здійснення громадського контролю за дотриманням вимог нормативно-правових актів з охорони праці, та Фонд соціального страхування від нещасних випадків про стан охорони праці, причину аварій, нещасних випадків і професійних захворювань і про заходи, яких вжито для їх усунення та для забезпечення на підприємстві умов і безпеки праці на рівні нормативних вимог.

Працівникам та/або їхнім представникам забезпечується доступ до інформації та документів, що містять результати атестації робочих місць, заплановані роботодавцем профілактичні заходи, результати розслідування, обліку та аналізу нещасних випадків і професійних захворювань і звіти з цих питань, а також до повідомлень, подань та приписів органів державного управління і державного нагляду за охороною праці.

В матеріалах розслідування всіх нещасних випадків в розділі «Пропозиції» обов'язково викладається вимога щодо проведення такої інформації.

Крім того, в Інтернеті на сайті Держгірпромнагляду України систематично висвітлюються повідомлення про найбільш резонансні аварії з настанням нещасних випадків.

V. Встановлений порядок періодичної перевірки системи.

Перевірка впровадження чинної системи реєстрації та повідомлення про нещасні випадки, їх розслідування та реєстрації провадиться системно під час комплексних обстежень підприємств з питань охорони праці, а також в обов'язковому порядку під час розслідування нещасних випадків. Результати перевірки відображаються в актах обстеження або в матеріалах розслідування з обов'язковим внесенням відповідних пропозицій керівникам підприємств.

VI. Існуючу систему порівняльного аналізу та формування щорічної національної статистики.

За дорученням Держгірпромнагляду України Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці проводить щорічно системний по-

глиблений аналіз стану виробничого травматизму в порівнянні з попереднім періодом, вивчає тенденції зміни цього стану, а також події, що викликали виникнення нещасних випадків, та причини їх виникнення.

З метою отримання статистичних даних про стан травматизму та умови праці на виробництві в Україні введено:

Держкомстат впровадив щорічний Статистичний бюлетень з використанням даних форми державного статистичного спостереження № 7-тнв, затвердженої наказом Держкомстату України від 15.09.2009 року № 350,

Держгірпромнагляд України наказом від 31.03.1994 року N 27 затвердив і запровадив єдину державну систему показників обліку умов і безпеки праці. Зокрема введено звітність за формою N 1-УБ «Звіт про стан умов і безпеки праці».

4. Юридичні, організаційні та адміністративні процедури реєстрації нещасних випадків

4.1.1.1. Повідомлення про нещасні випадки на виробництві, професійні захворювання, аварійні ситуації та інциденти.

Згідно з «Порядком проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232 (п.9) лікувально-профілактичний заклад обов'язково проводить у порядку, встановленому МОЗ, необхідні дослідження і складає протокол про наявність в організмі потерпілого алкоголю (наркотичних засобів чи отруйних речовин) та визначає ступінь його сп'яніння. Відповідний висновок чи витяг з протоколу, а також висновок про ступінь тяжкості травми (із зазначенням коду діагнозу згідно з Міжнародною статистичною класифікацією хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я (МКХ-10) подаються на запит роботодавця, Фонду до утворення комісії з проведення розслідування нещасного випадку або голови комісії після її утворення протягом однієї доби з моменту одержання запиту.

4.1.1.2. Закони, нормативні акти або положення, що вимагають створення системи повідомлення про нещасні випадки.

В чинному «Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232, передбачено, що:

пункт 8 — про кожний нещасний випадок потерпілий або працівник, який його виявив, чи інша особа — свідок нещасного випадку повинні негайно повідомити керівника робіт, який безпосереднього здійснює контроль за станом охорони праці на робочому місці (далі — безпосередній керівник робіт), чи іншу уповноважену особу підприємства і вжити заходів до надання необхідної допомоги потерпілому.

пункт 9 — лікувально-профілактичний заклад повинен передати протягом доби з використанням засобів зв'язку та на паперовому носії екстрене повідомлення про звернення потерпілого з посиланням на нещасний випадок на виробництві:

1. підприємству, де працює потерпілий;
2. робочому органів виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань (далі — Фонд) за місцезнаходженням підприємства, де працює потерпілий, або за місцем настання нещасного випадку з фізичною особою — підприємцем або особою, що забезпечує себе роботою самостійно;
3. територіальному органів Держгірпромнагляду за місцем настання нещасного випадку;
4. закладові державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює державний санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством, де працює потерпілий, або такому закладові за місцем настання нещасного випадку з фізичною особою — підприємцем або особою, що забезпечує себе роботою самостійно, у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння).

пункт 10 — роботодавець, одержавши повідомлення про нещасний випадок, зобов'язаний:

1. протягом однієї години передати з використанням засобів зв'язку та протягом доби на паперовому носії повідомлення про нещасний випадок;
2. Фондові за місцезнаходженням підприємства, на якому стався нещасний випадок;
3. керівникові первинної організації профспілки незалежно від членства потерпілого в профспілці (у разі наявності на підприємстві кількох профспілок — керівникові профспілки, членом якої є потерпілий, а у разі відсутності профспілки — уповноваженій найманими працівниками особі з питань охорони праці);
4. керівникові підприємства, де працює потерпілий, якщо потерпілий є працівником іншого підприємства;
5. органів державного пожежного нагляду за місцезнаходженням підприємства у разі настання нещасного випадку внаслідок пожежі;
6. закладові державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством (у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння));

пункт 37 — про груповий нещасний випадок, нещасний випадок із смертельним наслідком, нещасний випадок, що спричинив тяжкі наслідки, випадок смерті або зникнення працівника під час виконання трудових (посадових) обов'язків роботодавець зобов'язаний протягом однієї години повідомити з використанням засобів зв'язку та протягом трьох годин подати на паперовому носії повідомлення згідно з додатком 2:

1. територіальному органів Держгірпромнагляду за місцезнаходженням підприємства;

2. органів прокуратури за місцем настання нещасного випадку;
3. Фондові за місцезнаходженням підприємства;
4. органів управління підприємства (у разі його відсутності — місцевій держадміністрації);
5. закладові державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за підприємством (у разі виявлення гострих професійних захворювань (отруень);
6. первинній організації профспілки незалежно від членства потерпілого в профспілці (у разі наявності на підприємстві кількох профспілок профспілці, членом якої є потерпілий, а у разі відсутності профспілки — уповноваженій найманими працівниками особі з питань охорони праці);
7. органів галузевої профспілки вищого рівня, а у разі його відсутності — територіальному профоб'єднанню за місцем настання нещасного випадку;
8. органів з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій за місцем настання нещасного випадку (у разі необхідності).

4.1.1.3. Призначення за законом національного компетентного органу (органів) для координації діяльності цієї системи.

Статтю 31 Закону «Про охорону праці» визначено органи державного управління охороною праці, серед яких:

1. Кабінет Міністрів України;
2. центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці;
3. міністерства та інші центральні органи виконавчої влади;

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування. Вони і здійснюють координацію діяльності системи повідомлення про нещасні випадки в межах своїх повноважень.

Зокрема в статті 33 Закону «Про охорону праці» визначено, що центральний орган виконавчої влади з нагляду за охороною праці координує роботу міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, інших суб'єктів підприємницької діяльності в галузі безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.

У зв'язку з висловленим, Кабінет Міністрів України Постановою від 30 листопада 2011 р. № 1232 надав право роз'яснювати вимоги Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві:

Державній службі гірничого нагляду та промислової безпеки — щодо розслідування та обліку нещасних випадків і аварій на виробництві;

Міністерству охорони здоров'я — щодо розслідування та обліку гострих, хронічних професійних захворювань і отруень.

4.1.1.4.

I. Звітність та інформація про нещасні випадки, професійні захворювання та аварійні ситуації:

За вимогами Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві:

пункт 18. Нещасні випадки реєструються роботодавцем у журналі за формою згідно з додатком 7.

пункт 57. Роботодавець на підставі актів за формою Н-5 і Н-1 подає державну статистичну звітність про потерпілих за формою, затвердженою Держстатом, та несе відповідальність за її достовірність.

Збирання статистичних даних та розроблення форм державної статистичної звітності про осіб, які постраждали внаслідок нещасних випадків на підприємствах, здійснюють органи державної статистики.

пункт 92. Реєстрація та облік випадків професійних захворювань (отруень) ведеться у журналі обліку професійних захворювань (отруень) за формою згідно з додатком 18:

пункт 94. Порядок збирання та передачі інформації про випадки професійних захворювань (отруень) для автоматизованої системи обліку та аналізу професійних захворювань (отруень) визначається МОЗ.

Додаток 7 (до п. 18)

ЖУРНАЛ РЕЄСТРАЦІЇ ОСІБ, ЩО ПОТЕРПІЛИ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ*

(найменування підприємства, робочого органу виконавчої дирекції

Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві

та професійних захворювань)

Порядковий номер	Дата і час події	Прізвище, ім'я та по батькові потерпілого	Професія (посада)	Місце події (цех, дільниця, об'єкт тощо)	Обставини і причини настання нещасного випадку	Наслідки нещасного випадку, діагностичне захворювання (отруєння), пов'язаний з умовами праці	Заходи щодо запобігання нещасним випадкам	Відмітка про виконання заходів	Дата видачі актів за формою Н-5 і Н-1, прізвище, ім'я та по батькові, підпис особи, яка їх отримала	Прізвище, ім'я та по батькові, підпис особи, яка зареєструвала нещасний випадок
1	2	3	4	5	6	7	88	9	10	11

*Журнал зберігається на підприємстві протягом 45 років.

96. Форми державної статистичної звітності щодо професійних захворювань (отруєнь) затверджуються МОЗ.

112. Облік аварій першої і другої категорії ведуть підприємства і органи державного управління охороною праці та органи державного нагляду за охороною праці і реєструють їх у журналі згідно з додатком 20.

Форми державної статистичної звітності щодо виникнення аварій затверджує Держгірпромнагляд.

Інформація та звітність про стан охорони праці

Згідно із статтею 23 Закону України «Про охорону праці» Роботодавець зобов'язаний інформувати працівників або осіб, уповноважених на здійснення громадського контролю за дотриманням вимог нормативно-правових актів з охорони праці, та Фонд соціального страхування від нещасних випадків про стан охорони праці, причину аварій, нещасних випадків і професійних захворювань і про заходи, яких вжито для їх усунення та для забезпечення на підприємстві умов і безпеки праці на рівні нормативних вимог.

Органи державного управління охороною праці у встановленому порядку інформують населення України, працівників про реалізацію державної політики з охорони праці, виконання загальнодержавної, галузевих чи регіональних програм з цих питань, про рівень і причини аварійності, виробничого травматизму і професійних захворювань, про виконання своїх рішень щодо охорони життя та здоров'я працівників.

На державному рівні ведеться єдина державна статистична звітність з питань охорони праці, форма якої погоджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці, професійними спілками та Фондом соціального страхування від нещасних випадків.

Додаток 18 (до п.92)

ЖУРНАЛ

ОБЛІКУ ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ (ОТРУЄНЬ)

Розпочато _____ 20__ р.

Закінчено _____ 20__ р.

Порядковий номер	Прізвище, ім'я та по батькові хворого	Стать	Вік (повних років)	Найменування підприємства	Найменування органу управління підприємства	Найменування цеху, ділянки	Стаж роботи		Найменування професії (посада)	Найменування шкідливих факторів згідно з Гігієнічною класифікацією праці, які сприяли виникненню професійного захворювання (отруєння)
							загальний	в умовах дії шкідливих виробничих факторів		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Вид професійного захворювання (отруєння), гостре або хронічне	Діагноз		Захворювання встановлено		Найменування спеціалізованого профілактологічного лікувально-профілактичного закладу, що встановив остаточний діагноз	Наслідки професійного захворювання					
	основний	супутній	під час медичного огляду	лікувально-профілактичним закладом		тимчасова втрата працездатності	тимчасове переведення на іншу роботу	здатний працювати за професією	стійка втрата працездатності	група інвалідності	смерть
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23

II. Охоплення законами та нормативними актами всіх працівників у всіх галузях економічної діяльності по всій країні.

Статтю 13 Закону «Про охорону праці» наголошується, що роботодавець розробляє і затверджує положення, інструкції, інші акти з охорони праці, що діють у межах підприємства (далі — акти підприємства), та встановлюють правила виконання робіт і поведінки працівників на території підприємства, у виробничих приміщеннях, на будівельних майданчиках, робочих місцях відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці, забезпечує безоплатно працівників нормативно-правовими актами та актами підприємства з охорони праці.

Статтю 14 цього Закону передбачено, що працівник зобов'язаний знати і виконувати вимоги нормативно-правових актів з охорони праці, правила поводження з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва.

Статтю 18 цього Закону передбачено, що працівники під час прийняття на роботу і в процесі роботи повинні проходити за рахунок роботодавця

інструктаж, навчання з питань охорони праці, з надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків і правил поведінки у разі виникнення аварії. Не допускаються до роботи працівники, у тому числі посадові особи, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з охорони праці.

Додаток 20 (до п. 112)

ЖУРНАЛ

реєстрації аварій на _____

(найменування підприємства)

Порядковий номер	Дата і час виникнення аварії	Категорія і характер аварії	Причини і стислий опис обставин виникнення аварії	Матеріальні втрати від аварії, тис. гривень	Тривалість простою об'єкта від початку аварії до введення в експлуатацію, годин, днів	Заходи, запропоновані комісією з розслідування причин аварії	Відмітка про здійснення заходів
1	2	3	4	5	6	7	8

4.1.1.4. (iii) В Україні існує перелік професійних захворювань, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 08 листопада 2000 року № 1662 «Про затвердження Переліку професійних захворювань» Перелік використовується при призначенні державної соціальної допомоги згідно Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійних захворювань, які спричинили втрату працездатності». Перелік доведено до всіх спеціалізованих медичних закладів України, яким надано право встановлювати діагноз професійного захворювання.

У переліку наведені найменування захворювань, віднесених до професійних, які виникають під впливом хімічних факторів, аерозолів, дією фізичних факторів, пов'язаних з фізичним перенавантаженням та перенапруженням окремих органів і систем, дією біологічних факторів, а також зл�якісні новоутворення (професійних раків) та інші.

При виявленні підозри на професійне захворювання лікар лікувального закладу повинен повідомити компетентні органи Держгірпромнагляд та Державну санітарно-епідеміологічну службу (надалі — Держсанслужба) для проведення розслідування цього випадку, яке включає складання санітарно-гігієнічної характеристики місця роботи працівника, а також складання відповідного акту згідно з вимогами постанови «**Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві**», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1232

4.1.1.4. (v.3) Порядок дій у випадку травм, пов'язаних з роботою, які отримані працівниками поза звичним робочим місцем.

Відповідь: В чинному «Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232, передбачено, що:

пункт 15 — обставинами, за яких нещасний випадок визнається таким, що пов'язаний з виробництвом, і складається акт за формою Н-1, є:

- виконання потерпілим трудових (посадових) обов'язків за режимом роботи підприємства, **у тому числі у відрядженні**;
- проїзд на роботу чи з роботи на транспортному засобі, що належить підприємству, або іншому транспортному засобі, наданому роботодавцем відповідно до укладеного договору;
- надання підприємством шефської (благодійної) допомоги іншим підприємствам, установам, організаціям за наявності відповідного рішення роботодавця;
- перебування потерпілого у транспортному засобі або на його стоянці, на території вахтового селища, у тому числі під час змінного відпочинку, якщо настання нещасного випадку пов'язане з виконанням потерпілим трудових (посадових) обов'язків або з впливом на нього небезпечних чи шкідливих виробничих факторів чи середовища;
- прямування потерпілого до об'єкта (між об'єктами) обслуговування за затвердженим маршрутом або до будь-якого об'єкта за дорученням роботодавця;
- прямування потерпілого до місця чи з місця відрядження згідно з установленим завданням, у тому числі на транспортному засобі будь-якого виду та форми власності.

пункт 24 — нещасний випадок, що стався на підприємстві з працівником іншого підприємства під час виконання ним завдання в інтересах свого підприємства, розслідується комісією, утвореною підприємством, на якому стався нещасний випадок, за участю представників підприємства, працівником якого є потерпілий. Такий нещасний випадок береться на облік підприємством, працівником якого є потерпілий.

4.1.2. Опишіть інспекцію або інспекційну систему, працюючу на основі національного законодавства, яка виконує значну роль у застосуванні національної системи реєстрації нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і аварійних ситуацій, повідомлення про них та їх розслідування, зокрема:

- сферу охоплення (галузь охорони здоров'я, транспорт, будівництво, гірничодобувна галузь, технічне обладнання і прилади тощо).

Згідно з затвердженим Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 408/2011 Положенням про Державну службу гірничого нагляду та промислової безпеки України вона забезпечує реалізацію державної політики з промислової безпеки, охорони праці.

Держгірпромнагляд України:

- бере участь у розслідуванні обставин і причин аварій, розкрадання та втрат вибухових матеріалів, приймає за матеріалами зазначеного розслідування у межах своєї компетенції відповідні рішення;
- здійснює контроль за своєчасністю та об'єктивністю розслідування нещасних випадків на виробництві, їх документальним оформленням та обліком, виконанням заходів з усунення причин нещасних випадків.

Держгірпромнагляд України здійснює свої повноваження безпосередньо та через свої територіальні органи в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, у місті обласного значення Кривий Ріг.

Голова Держгірпромнагляду України:

- утворює у межах граничної чисельності державних службовців та працівників Держгірпромнагляду України і коштів, передбачених на її утримання, ліквідує, реорганізовує за погодженням із Кабінетом Міністрів України та Міністром територіальні органи Держгірпромнагляду України як структурні підрозділи її апарату.

У п. 1 «Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232, визначено, що Порядок визначає процедуру проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, що сталися з працівниками на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності або в їх філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах. Тобто він охоплює всі без винятку сфери виробничої діяльності.

4.1.3.2. Надайте інформацію про існування системи класифікації фізичних, хімічних і біологічних факторів впливу та будь-яких інших факторів впливу у виробничому середовищі.

Система класифікації небезпечних і шкідливих виробничих факторів встановлена міждержавним стандартом «Система стандартів безпеки праці. Небезпечні і шкідливі виробничі фактори. Класифікація» (ГОСТ 12.0003–74*).

Небезпечні і шкідливі виробничі фактори за природою їх дії розподілено на наступні групи:

- фізичні, хімічних, біологічні, психофізіологічні.

4.2. Рівень підприємств

Надайте інформацію про процедури, яких за законом повинні дотримуватися роботодавці, та про впровадження цих процедур на підтримку схем відшкодування виробничих травм і професійних захворювань.

Статтею 9 Закону «Про охорону праці» наголошується, що відшкодування шкоди, заподіяної працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або у разі смерті працівника, здійснюється Фондом соціального страхування від нещасних випадків відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне стра-

хування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

Роботодавець може за рахунок власних коштів здійснювати потерпілим та членам їх сімей додаткові виплати відповідно до колективного чи трудового договору.

За працівниками, які втратили працездатність у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням, зберігаються місце роботи (посада) та середня заробітна плата на весь період до відновлення працездатності або до встановлення стійкої втрати професійної працездатності. У разі неможливості виконання потерпілим попередньої роботи проводяться його навчання і перекваліфікація, а також працевлаштування відповідно до медичних рекомендацій.

Час перебування на інвалідності у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням зараховується до стажу роботи для призначення пенсії за віком, а також до стажу роботи із шкідливими умовами, який дає право на призначення пенсії на пільгових умовах і в пільгових розмірах у порядку, встановленому законом.

5. Процедури реєстрації

5.1. Національний рівень:

5.1.2. Юридичні вимоги до роботодавців щодо запровадження і ведення документації про нещасні випадки на виробництві.

Статтю 22 Закону «Про охорону праці» визначено, що роботодавець повинен організувати розслідування та вести облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій відповідно до положення, що затверджується Кабінетом Міністрів України за погодженням з всеукраїнськими об'єднаннями профспілок.

За підсумками розслідування нещасного випадку, професійного захворювання або аварії роботодавець складає акт за встановленою формою, один примірник якого він зобов'язаний видати потерпілому або іншій заінтересованій особі не пізніше трьох днів з моменту закінчення розслідування.

5.1.3. Наявність стандартних засобів, таких як форми, розроблені у консультаціях з роботодавцями та працівниками, що містять обов'язкові дані та інформацію, які підлягають реєстрації.

В чинному «Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232, передбачено, що:

пункт 18 — Нещасні випадки реєструються роботодавцем у журналі за формою згідно з додатком 7, а у разі, коли нещасний випадок стався з фізичною особою підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно та застрахована у Фонді, робочим органом виконавчої дирекції Фонду, в якому зареєстровано таку особу.

пункт 92 — Реєстрація та облік випадків професійних захворювань (отруєнь) ведеться у журналі обліку професійних захворювань (отруєнь) за формою згідно з додатком 18:

пункт 21 — У робочому органі виконавчої дирекції Фонду примірники актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом), примірник картки за формою П-5 (у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) зберігаються протягом 45 років.

5.1.5. Додаткова інформація про реєстрацію:

5.1.5.2. Встановлених категорій аварійних ситуацій:

Чинним «Порядком проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232, передбачено, що: облік аварій першої і другої категорії ведуть підприємства і органи державного управління охороною праці та органи державного нагляду за охороною праці і реєструють їх у журналі згідно з додатком 20.

Форми державної статистичної звітності щодо виникнення аварій затверджує Держгірпромнагляд.

5.1.5.3. Нещасні випадки по дорозі на роботу та з роботи.

В чинному «Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232, передбачено, що:

пункт 15 — Визнаються пов'язаними з виробництвом нещасні випадки, що сталися з працівниками під час:

- проїзд на роботу чи з роботи на транспортному засобі, що належить підприємству, або іншому транспортному засобі, наданому роботодавцем відповідно до укладеного договору;
- використання власного транспортного засобу в інтересах підприємства з дозволу або за письмовим дорученням роботодавця чи безпосереднього керівника робіт.

5.1.6.1. Зміст і форма реєстраційних документів.

В чинному «Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232, передбачено, що:

пункт 18 — Нещасні випадки реєструються у журналі за формою згідно з додатком 7 роботодавцем, а у разі, коли нещасний випадок стався з фізичною особою — підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно та застрахована

у Фонді, робочим органом виконавчої дирекції Фонду, в якому зареєстровано таку особу.

5.1.6.3. Строк, протягом якого документи повинні зберігатися.

В чинному «Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232, передбачено, що:

пункт 21 — Примірники актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом), примірник картки за формою П-5 (у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) разом з матеріалами розслідування зберігаються на підприємстві протягом 45 років, у разі реорганізації підприємства передаються його правонаступникові, який бере на облік нещасний випадок, а у разі ліквідації підприємства — до державного архіву.

У робочому органі виконавчої дирекції Фонду примірники актів за формою Н-5 і Н-1 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом), примірник картки за формою П-5 (у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) зберігаються протягом 45 років.

6. Процедури повідомлення

6. На національному рівні:

б.і.1. Повідомлення про нещасні випадки на виробництві.

В чинному «Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232, передбачено, що:

пункт 8 — Про кожний нещасний випадок потерпілий або працівник, який його виявив, чи інша особа — свідок нещасного випадку повинні негайно повідомити безпосереднього керівника робіт чи іншу уповноважену особу підприємства і вжити заходів до подання необхідної допомоги потерпілому.

У разі настання нещасного випадку безпосередній керівник робіт (уповноважена особа підприємства) зобов'язаний:

- повідомити про те, що сталося, роботодавця, керівника первинної організації профспілки, членом якої є потерпілий, або уповноважену найманими працівниками особу з питань охорони праці, якщо потерпілий не є членом профспілки.

пункт 9 — Лікувально-профілактичний заклад повинен про кожне звернення потерпілого з посиланням на нещасний випадок на виробництві без направлення підприємства передати протягом доби з використанням засобів зв'язку екстрене повідомлення за формою згідно з додатком 1:

- підприємству, де працює потерпілий;

- робочому органу виконавчої дирекції Фонду за місцезнаходженням підприємства, де працює потерпілий, або за місцем настання нещасного випадку з особою, яка забезпечує себе роботою самостійно;
- установі (закладу) державної санітарно-епідеміологічної служби (далі — установа державної санітарно-епідеміологічної служби), які обслуговують підприємство, де працює потерпілий, або такій установі за місцем настання нещасного випадку з особою, яка забезпечує себе роботою самостійно, — у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння).

6.b.i.2. Наведіть перелік установ, які за законом мають повідомлятися.

В чинному «Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232, передбачено, що:

пункт 10 — Роботодавець, одержавши повідомлення про нещасний випадок, зобов'язаний протягом однієї години:

1) повідомити з використанням засобів зв'язку про нещасний випадок:

- робочий орган виконавчої дирекції Фонду за місцезнаходженням підприємства за встановленою Фондом формою;
- керівникові первинної організації профспілки незалежно від членства потерпілого в профспілці;
- підприємство, де працює потерпілий, — якщо потерпілий є працівником іншого підприємства;
- органи державної пожежної охорони за місцезнаходженням підприємства — у разі нещасного випадку, що стався внаслідок пожежі;
- установу державної санітарно-епідеміологічної служби, яка обслуговує підприємство, — у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння).

II. Відповідні дані. Які за законом мають повідомлятися компетентному органу та іншим органам (зокрема, органам відшкодування)

В чинному «Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232, передбачено, що:

пункт 10 — Роботодавець про нещасний випадок на підприємстві, зобов'язаний протягом однієї години передати з використанням засобів зв'язку та протягом доби на паперовому носії повідомлення за згідно з додатком 2:

- територіальному органу Держгірпромнагляду за місцезнаходженням підприємства;
- Фондові за місцезнаходженням підприємства;
- установі державної санітарно-епідеміологічної служби, яка обслуговує підприємство, — у разі гострих професійних захворювань (отруєнь);

- керівнику первинної організації профспілки, незалежно від членства у профспілки (у разі наявності на підприємстві кількох профспілок — керівникові профспілки членом якої є потерпілий).

Додаток 2 — це типова форма повідомлення відповідно чинного «Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232

В повідомленні надається інформація про травмовану особу, характер травми, підприємство, діляницю, обставини

б. в. III; IV. Повідомлення про виявлені професійні захворювання реєструються в заключних актах медичного огляду, а також у спеціальних журналах в установах Держсанслужби. Передбачена відомча звітність про виявлені випадки профзахворювань.

Міністерство охорони здоров'я України щорічно складає для ознайомлення центральних органів виконавчої влади та заінтересованих установ і організацій інформаційний лист про професійні захворювання (розподіл по адміністративно-територіальним одиницям України та по підприємствам різних видів економічної діяльності, структура захворюваності та її рівні).

Ця інформація доступна для аналізу зазначеними організаціями і соціальними партнерами, визначення професійних захворювань проводиться у відповідності до Міжнародною класифікацією хвороб X видання.

d. Повідомлення про нещасні випадки на виробництві, професійні захворювання, аварійні ситуації та інциденти

б.d.i.1. Чи вимагають національні закони та нормативні акти повідомляти компетентному органу негайно після сповіщення про нещасний випадок на виробництві.

В чинному «Порядку розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232, передбачено, що:

пункт 37 — Про груповий нещасний випадок, нещасний випадок із смертельним наслідком, нещасний випадок з тяжким наслідком, випадок смерті працівника на підприємстві, а також випадок зникнення працівника під час виконання ним трудових (посадових) обов'язків роботодавця зобов'язаний протягом однієї години передати з використанням засобів зв'язку та протягом 3-х годин на паперовому носії повідомлення за згідно з додатком 2:

- територіальному органу Держгірпромнагляду за місцезнаходженням підприємства;
- органу прокуратури за місцем настання нещасного випадку;
- Фондові за місцезнаходженням підприємства;
- органу, до сфери управління якого належить підприємство (у разі його відсутності — місцевій держадміністрації);

- установі державної санітарно-епідеміологічної служби, яка обслуговує підприємство, — у разі гострих професійних захворювань (отруєнь);
- первинній організації профспілки, органу галузевої профспілки вищого рівня, а у разі його відсутності територіальному профоб'єднанню.

7. Поширення систем реєстрації та повідомлення на само зайнятих осіб

7.е. II. Юридичні вимоги та процедури, передбачені для компетентного органу щодо повідомлення у випадку смерті або нещасного випадку на підприємстві, професійного захворювання або аварійної ситуації без летального результату містяться у нормативному акті, а саме постанові № 1232–2011. Зокрема, п.8 зазначеної постанови вимагає, **що потерпілий, або працівник, який виявив нещасний випадок, або його свідок** повинні негайно повідомити про нещасний випадок безпосереднього керівника робіт чи іншу уповноважену особу підприємства.

Останні повинні повідомити про нещасний випадок роботодавця, керівника первинної профспілкової організації, членом якої є потерпілий, або уповноважену найманими працівниками особу з питань охорони праці, якщо потерпілий не є членом профспілки.

П.9 постанови № 1232–2011 передбачає, що **лікувально-профілактичний заклад** повинен про кожне звернення потерпілого з посиланням на нещасний випадок на виробництві без направлення підприємства передати протягом доби з використанням засобів зв'язку екстрене повідомлення за формою згідно з додатком 1 до постанови № 1232–2011:

- підприємству, де працює потерпілий,
- робочому органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань (далі — Фонд) за місцезнаходженням підприємства, де працює потерпілий, або за місцем настання нещасного випадку з особою, яка забезпечує себе роботою самостійно;
- установі (закладу) державної санітарно-епідеміологічної служби (далі — ДСЕС), яка здійснюють нагляд за підприємством, де працює потерпілий, або такій установі за місцем настання нещасного випадку з особою, яка забезпечує себе роботою самостійно — **у разі виявлення гострого професійного отруєння;**

Згідно з п.10. постанови № 1232–2011 **роботодавець**, одержавши повідомлення про нещасний випадок, зобов'язаний протягом однієї години з використанням засобів зв'язку та протягом доби на паперовому носії повідомити про нього згідно додатку 2::

- робочий орган Фонду;
- підприємство, де працює потерпілий, — якщо потерпілий є працівником іншого підприємства;
- органи державної пожежної охорони за місцезнаходженням підприємства — у разі нещасного випадку, що стався внаслідок пожежі;

- установу Державної СЕС, яка здійснює нагляд за підприємством, — у разі виявлення гострого професійного отруєння.

У випадку настання групового нещасного випадку (коли одночасно отримують травму 2 і більше працівників), або нещасного випадку зі смертельним наслідком або настання раптової смерті працівника на робочому місці, відповідну інформацію роботодавцю надають керівники виробничого підрозділу підприємства або свідки настання цих подій.

Роботодавець — згідно з п.37 постанови № 1232–2011 та за формою згідно з додатком 2 до цієї постанови надає негайну інформацію про такі випадки:

- територіальному органу Державної служби промислової безпеки та гірничого нагляду України (далі — ДГПН) за місцезнаходженням підприємства;
- органу прокуратури за місцем настання нещасного випадку;
- Фонду за місцезнаходженням підприємства;
- органу, до сфери управління якого належить підприємство (у разі його відсутності — місцевій держадміністрації);

В свою чергу робочий орган Фонду про зазначені випадки, а також про зникнення під час виконання робіт особи, яка забезпечує себе роботою самостійно, зобов'язаний негайно передати повідомлення (згідно з формою, наведеною у додатку 2 до постанови № 1232–2011):

- територіальному органу ДГПН за місцем настання нещасного випадку;
- органу прокуратури за місцем настання нещасного випадку;
- місцевій держадміністрації
- установі ДСЕС за місцем настання нещасного випадку у разі гострих професійних отруєнь;
- органу з питань захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та іншим органам (у разі потреби).

Зазначені у п.37 органи (організації) повідомляють про нещасний випадок органи (організації) вищого рівня.

Повідомлення надсилається також у разі, коли смерть потерпілого настала внаслідок нещасного випадку, що стався раніше.

III. Якщо нещасний випадок трапився з самозайнятою особою, або працівником, який виконував роботи на іншому підприємстві або у іншого роботодавця, інформація про цей нещасний випадок подається зазначеними особами згідно з вимогами пунктів 2,8 і 37 постанови № 1232–2011.

f. На рівні підприємства

I. Процедура повідомлення, реєстрації та звітування про нещасні випадки роботодавцем або уповноваженою ним особою передбачена нормативно-правовими актами України та спеціальною формою державного статистичного спостереження.

Зокрема, *вимоги про повідомлення* про нещасні випадки містяться у постанові № 1232–2011. Цією ж постановою (п.61) передбачено *ведення реєстрації та обліку* нещасних випадків на виробництві (реєстрації осіб, що потерпіли від нещасних випадків) у спеціальному журналі за формою, наведеною у додатку 7 до постанови № 1232–2011, а також випадків професійних захворювань і гострого професійного отруєння (за формою згідно з додатком 18 до зазначеної постанови).

За формою, наведеною у додатку 20 до постанови № 1232–2011, роботодавець зобов'язаний також налагодити облік (реєстрацію) аварій, які трапились на підприємстві.

Крім цього, роботодавець також зобов'язаний згідно з пунктом 57 цієї постанови скласти і подати до органів державного статистичного спостереження щорічний *«Звіт про травматизм на виробництві»* за формою № 7- тнв, яка заповнюється згідно з вимогами відповідної інструкції. Ці акти затверджені наказом Держкомстату України від 14.08.2002 № 309.

Чинним законодавством України не передбачено облік, реєстрація та звітування про інциденти, які трапились на виробництві.

Для самозайнятих осіб не передбачені нормативні акти щодо співробітництва з особою, яка управляє робочим місцем.

8. Статистика нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань, аварійних ситуацій та нещасних випадків по дорозі на роботу і з роботи: збирання та оприлюднення

8.1. Законодавством України передбачено збирання щорічної статистики на основі отриманих повідомлень *про нещасні випадки на виробництві*, професійні захворювання (гострі професійні отруєння) та аварії. Зокрема, ці вимоги містяться у *статті 22 Закону України «Про охорону праці» — Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій* та у *статті 171 «Кодексу законів про працю України» — Обов'язки власника або уповноваженого ним органу щодо розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві*.

Стаття 23. Закону України «Про охорону праці» — Інформація та звітність про стан охорони праці зобов'язує органи державного управління охороною праці у встановленому порядку інформувати населення України про рівень і причини аварійності, виробничого травматизму і професійних захворювань.

Ця інформація періодично публікується у науково-практичному журналі «Охорона праці» — органу Державної служби гірничого нагляду та промислової безпеки (далі — ДГПН). Слід, проте, зазначити, що при цьому виробничий травматизм аналізується здебільшого тільки у абсолютних випадках, що при скороченні кількості працівників, зайнятих на виробництві на підприємствах України, не зовсім вірно з точки зору статистики.

8.2. Інші джерела додаткової інформації для статистики про виробничий травматизм не використовуються, але слід відмітити, що цифрові дані щодо кількості

нешасних випадків та числа потерпілих від них за даними Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ), ДГПН, Держкомстату та Фонду істотно відрізняються. У деякі роки ця різниця становить майже 2 тис. постраждалих.

Таке положення викликано тим, що:

а) МОЗ отримує дані при звернення потерпілих від нещасних випадків **зі слів самих потерпілих**, про що робиться відмітка у листку непрацездатності;

б) Держгірпромнагляд веде облік здебільшого нещасні випадки, пов'язані з виробництвом;

в) Держкомстат аналізує виробничий травматизм на підставі звітів підприємств, установ або організацій за формою № 7-тнв;

г) Фонд включає до статистики дані про нещасні випадки, які визнано страховими, та на які протягом року, за який подається звіт, складено акти розслідування.

Оцінка достовірності наданої інформації щодо кількості нещасних випадків на виробництві та числа травмованих, а також збиранням для статистики даних інших додаткових джерел проводиться неякісно.

Ці заходи здійснюються з метою отримання найбільш об'єктивних і достовірних даних про виробничий травматизм серед працівників певних галузей економіки та на відповідній території.

Наприклад, у 2007 році з ініціативи ФПУ було проголошено профспілкову акцію **«Рік боротьби з прихованим травматизмом»**, коли тільки протягом цієї акції представниками технічної інспекції праці профспілок виявлено більше 650 прихованих нещасних випадків, в т.ч. 6 — зі смертельним наслідком.

8.3. Зібрані статистичні дані в основному відповідають настановам, наведеним у КП МОП, щодо понять, визначення і методики, яка застосовується при збиранні, обробленні та оприлюдненні статистики з виробничого травматизму, розрахунку частоти травмування, частоти смертельного травмування та тяжкості травмування з розбивкою цих даних по адміністративно-територіальних одиницях України, та серед працівників окремих видів економічної діяльності, видах нещасних випадків (пов'язані та непов'язані з виробництвом), основних причин настання нещасних випадків та видів подій, що призводять до травмування працівників.

Матеріали статистичного аналізу даних бюлетеня **«Травматизм на виробництві»** (наприклад, за 2009–2010 роки), де наведені як абсолютні, так і відносні показники виробничого травматизму в адміністративно-територіальних одиницях України та серед працівників окремих видів економічної діяльності, переконливо свідчать про те, що **в останні роки рівні виробничого травматизму в Україні стабілізувались на високих показниках, які значно перевищують відповідні показники у європейських країнах.**

Цей висновок, зокрема, підтверджують відносні показники рівня виробничого травматизму. Наприклад, коефіцієнт частоти травмування працівників на 1000 працюючих (**Кч**) в середньому по Україні склав у 2009 **1,4**, а у 2010 році він залишився на попередньому рівні — **1,4**; коефіцієнт частоти смертельного травмування працівників на 100000 працюючих (**Кчс**) — з **12,5** у 2009 році збільшився до

13,1 — у 2010, як і коефіцієнт тяжкості травмування — середня кількість календарних днів тимчасової непрацездатності, яка зумовлена травмування працівника під час настання нещасного випадку на виробництві (**Кт**), який зріс за вказаний період з **36,4** до **36,5**.

Співвідношення кількості нещасних випадків зі смертельним наслідком до загальної кількості нещасних випадків становило в Україні у 2010 році **1** до **10,7**, а в окремих адміністративно-територіальних одиницях України — від **1** до **3,3** (Закарпатська область) до **1** до **25,7** (Донецька), а співвідношення кількості загиблих до загальної кількості травмованих в Україні у 2010 році склало **1** до **10,6**.

Слід зазначити, що ці показники в Україні набагато менші (гірші), ніж у європейських країнах (наприклад — у Польщі — 1 до 145, Словаччині — 1 до 208, Німеччині — 1 до 1260). Вони також менші, ніж аналогічний середній показник, визначений за глобальною оцінкою Міжнародною Організацією Праці (1 до 730).

У 2010 році з виробництвом в середньому по Україні було пов'язано всього 40,7% нещасних випадків зі смертельним наслідком

При збереженні такої тенденції Україна може перетворитись у країну, де на виробництві реєструються тільки важкі нещасні випадки або нещасні випадки зі смертельним наслідком.

Держкомстат України на підставі статистичного аналізу матеріалів звітних форм № 7-тнв щорічно видає **статистичний бюлетень «Травматизм на виробництві»**, в якому наводяться такі дані:

- а) абсолютні цифри щодо кількості нещасних випадків, в тому числі:
- пов'язаних і не пов'язаних з виробництвом;
  - тих, що закінчились смертельним наслідком;
  - групових (з кількістю осіб — два і більше, які постраждали одночасно під час настання нещасного випадку, а також працівників, та загинули від цих випадків;
  - серед працівників окремих видів економічної діяльності;
  - в окремих адміністративно-територіальних одиницях України (АТО); б) відносні показники рівнів виробничого травматизму в АТО і серед працівників окремих видів економічної діяльності, в тому числі:
- коефіцієнти частоти травмування — кількість травмованих на 1000 працюючих (Кч);
  - коефіцієнти частоти смертельного травмування — кількість загиблих на 100000 працюючих (Кчс);
  - коефіцієнт тяжкості травмування — середня кількість календарних днів тимчасової непрацездатності, зумовленої травмуванням працівника, на одного потерпілого (Кт),

Зазначені середні показники по Україні, наведені у бюлетені, представлені не тільки за звітний рік, а й за останні 5 років;

в) основні види причин настання нещасних випадків на виробництві (33 — за класифікатором, наведеним у додатку 4 постанови № 1232–2011), та основні види подій (23 — у аналогічному додатку), що призводять до травмування працівників та загибелі працівників;

г) економічні витрати на відшкодування шкоди внаслідок нещасних випадків;

д) особливості настання нещасних випадків серед працівниць;

е) травмування на виробництві у стані алкогольного сп'яніння;

Інформація щодо кількості професійних захворювань, професійної патології, розподіл її серед працівників окремих галузей економічної діяльності збирається і аналізується Міністерством охорони здоров'я України (МОЗ) і надається центральним органам виконавчої влади та соціальним партнерам у вигляді спеціального інформаційного листа.

Аналіз даних про аварійні ситуації, які виникли на підприємствах України, проводиться нерегулярно. Матеріали цього аналізу публікуються у профільних журналах і розглядаються у Міністерстві надзвичайних ситуацій України (МНС).

Статистикою нещасних випадків по дорозі на роботу і з роботи з 2003 року — після відміни МОЗ надання лікувально-профілактичними закладами щоквартальних звітів за формою 23-тн «Звіт про захворюваність з тимчасовою втратою працездатності — в Україні практично ніхто не займається.

Нещасні випадки, які сталися з громадянами під час їхнього пересування на роботу і з роботи враховуються МНС, як травматизм у невиробничій сфері. Розслідування таких випадків передбачено постановою Кабінету Міністрів України від 22 березня 2001 року № 270 «Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру» (далі — Порядок).

Згідно п.8. цього Порядку лікувально-профілактичні заклади, до яких звернувся або були доставлені потерпілі внаслідок нещасних випадків, протягом доби надсилають письмове повідомлення за формою, встановленою додатком 1 до Порядку:

- про кожний нещасний випадок — до районної держадміністрації (виконавчого органу міської, районної у місті ради);
- про нещасний випадок зі смертельним наслідком, пов'язаний із заподіянням тілесних ушкоджень іншою особою, а також нещасний випадок, що стався внаслідок контакту із зброєю, боєприпасами та вибуховими матеріалами або під час дорожньо-транспортної пригоди, — до органу внутрішніх справ.

Повідомлення про нещасні випадки зі смертельним наслідком надсилаються також до органів прокуратури.

Зазначеним Порядком передбачено:

а) реєстрації даних про потерпілих від нещасних випадків у спеціальному журналі лікувально-профілактичного закладу за формою, наведеною у додатку 2 Порядку;

б) розслідування нещасних випадків з метою визначення їх обставин та причин — згідно пунктів 7–12 Порядку.

Реєстрація нещасних випадків за результатами їх розслідування проводиться районними держадміністраціями у спеціальному журналі за формою, наведеною у додатку 7 Порядку. Вони ж на підставі звітів лікувально-профілактичних закладів, які згідно п. 15 Порядку щомісячно до 10 числа наступного періоду надсилаються їм, подають щоквартально до 15 числа наступного місяця звіти до вищих органів, а ті, у свою чергу — до 25 числа — до МНС.

Окремо виділяються зазначені показники щодо травмування працівників жіночої статі.

Аналіз виробничого травматизму за віковими групами працівників та за професіями, а також розрахунок показників поширеності нещасних випадків та професійних захворювань в Україні проводиться Держгірпромнаглядом..

8.4. Статистичні дані, що характеризують загальний стан виробничого травматизму від нещасних випадків, пов'язаних і непов'язаних з виробництвом в останні п'ять років, наведені у таблиці 8.4.1.

Аналіз цих даних переконливо свідчить, що у останні два роки в Україні показники травматизму на виробництві стабілізувались на високих цифрах, які значно перевищують відповідні показники європейських країн.

В Україні має місце таке ганебне явище, як приховування нещасних випадків на виробництві, що супроводжується недоліками та упередженістю їх розслідування, що особливо відмічається для спеціального розслідування нещасних випадків зі смертельним наслідком.

Наприклад, співвідношення нещасних випадків, які закінчились смертельним наслідком, до загального числа нещасних випадків у 2010 році становила **1 до 10,7**. У окремих адміністративно-територіальних одиницях

України цей показник складав від **1 до 3,3** (Закарпатська область) до **1 до 25,7** (Донецька).

Зважаючи на відповідні показники у європейських країнах та порівнюючи показники по Україні з показником, визначеним за глобальною оцінкою МОП, можна стверджувати, що **до офіційної державної статистики включається приблизно лише четверта частина всіх нещасних випадків**, які виникають на підприємствах України.

Табл. 8.4.1.

Показники стану виробничого травматизму в Україні у 2006–2010 роках

№ з/п	Показники	Роки				
		2006	2007	2008	2009	2010
1.	Кількість нещасних випадків, пов'язаних і не пов'язаних з виробництвом, тисяч	24,4	22,2	19,1	14,6	14,2
2.	Кількість потерпілих всього з втраченою працездатності на 1 робочий день і більше та зі смертельним наслідком, тисяч осіб	25,0	22,9	19,7	15,0	14,5
3.	Кількість працівників, які загинули на виробництві, осіб	1951	1959	1751	1352	1364
4.	Кількість людино-днів непрацездатності, тисяч	867,9	777,1	708,0	547,3	529,2
5.	Коефіцієнт частоти травмування на 1000 працюючих (Кч)	2,1	2,0	1,7	1,4	1,4
6.	Коефіцієнт частоти смертельного травмування на 100000 працюючих (Кчс)	16,6	17,1	15,2	12,5	13,1
7.	Коефіцієнт важкості травмування — кількість людино-днів непрацездатності у розрахунку на 1 потерпілого (Кт)	34,7	33,9	35,9	36,4	36,5

Кількість вперше зареєстрованих випадків професійних захворювань в Україні за 2005–2009 роки та рівень професійної патології на 10000 працюючих наведені у таблиці 8.4.2. Матеріали таблиці свідчать про те, що за зазначений період в Україні щорічно реєструвалось від 5940 до 6700 нових випадків професійних захворювань (в середньому — 6154).

Ці дані підтверджують також висновок і про стабілізацію рівня професійної патології в Україні, що істотно залежить від незадовільних умов праці, неповного забезпечення працівників засобами індивідуального захисту, особливо органів дихання, та низькою ефективністю заходів роботодавців щодо поліпшення умов праці попередження випадків професійних захворювань серед працюючих.

Табл. 8.4.2.

Показники професійної патології в Україні за 2005–2009 роки

№ з/п	Показник	Роки				
		2005	2006	2007	2008	2009
1.	Кількість виявлених професійних захворювань	5962	6196	5940	6700	5972
2.	Показник професійної захворюваності на 10000 працюючих	4,6	4,8	4,6	5,2	4,8

9. Статистика нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і аварійних ситуацій: класифікація

Статистичні дані про нещасні випадки на виробництві класифікуються згідно з КП МОП щодо реєстрації нещасних випадків та повідомлення про них, також класифікуються дані щодо статі потерпілих та видів економічної діяльності підприємства (код КВЕД).

До того ж, Держкомстат довільно згрупував для аналізу в 15 груп працівників різних видів економічної діяльності (наприклад, в групу добувна промисловість згруповані такі види економічної діяльності, як видобування вугілля і торфу (код КВЕД — 10), видобування вуглеводнів (код КВЕД — 11), видобування металевих руд (код КВЕД — 13) та видобування нерудних корисних копалин (код КВЕД — 14), хоча види виробничого обладнання та умови праці працівників підприємств цих видів економічної діяльності порівнювати не можна.

Аналіз даних про травматизм на виробництві не аналізується щодо статусу зайнятості, вікової групи та професії потерпілого від нещасного випадку.

Матеріали щорічного державного статистичного бюлетеня **«Травматизм на виробництві»** містять дані про виробничий травматизм у різних галузях економічної діяльності у відповідності до національного Класифікатора видів економічної діяльності, яких всього налічується **81**.

Статистика щодо професійних захворювань і аварійних ситуацій на виробництві не згрупована у аналогічних державних статистичних бюлетенях, тому вона носить відомчий (МОЗ та МНС) характер і, як правило, не доводиться до широкого загалу населення.

10. Розслідування нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань, аварійних ситуацій та нещасних випадків по дорозі на роботу і з роботи.

10.1. Національні закони щодо безпеки і гігієни праці (у національному варіанті — охорони праці) вимагають від компетентного органу впровадження належних процедур і відповідних систем розслідування нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і аварійних ситуацій.

Зокрема, ці вимоги містяться у **статті 22 Закону України «Про охорону праці»** — *Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій* та у **статті 171 «Кодексу законів про працю України»** — *Обов'язки власника або уповноваженого ним органу щодо розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві*.

10.1.1 Як уже зазначалось, конкретні процедури, впроваджені компетентним органом для проведення розслідування нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань і аварійних ситуацій із зазначенням повноважень членів комісій та їх обов'язків перераховані у нормативному акті *Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві*, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1232.

10.1.2. Компетентні органи проводять розслідування нещасних випадків на виробництві відповідно статті 22 Закону України «Про охорону праці» та пунктам 12, 13, 36, 37, 74, 104 *Порядок проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві*, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1232.

За результатами розслідування підготовлюються звіти та проводиться їх оприлюднення.

Матеріали статистичних бюлетенів «Травматизм на виробництві за 2009–2010 роки свідчать, що протягом цього періоду в Україні всього зареєстровано **28813** нещасних випадків на виробництві, з яких — тільки **24319 (84,4%)** були пов'язані з виробництвом.

2634 нещасних випадків (**9,1%** загального числа) закінчилися смертельним наслідком, проте тільки **41,3%** з них були пов'язані з виробництвом.

В окремих адміністративно-територіальних одиницях України (АТО) у зазначений період реєструвалося від **67** (м. Севастополь, 2009 р.) до **4714** (Донецька область, 2009) нещасних випадків на виробництві, в тому числі — від **8** (Чернівецька область, 2009) до **181** (Донецька область, 2010) нещасних випадків зі смертельним наслідком.

Така різниця у кількості нещасних випадків пояснюється тим, що у адміністративно-територіальних одиницях України далеко не однакова кількість підприємств певного виду економічної діяльності, а також чисельність, статевий та віковий склад працівників цих підприємств.

У 2010 році у порівнянні з 2009 роком відмічається **збільшення** кількості зареєстрованих нещасних випадків на виробництві в **12-и (44,4%)** АТО України: Житомирська, Київська, Львівська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Харківська, Черкаська, Чернівецька та Чернігівська області, а також у місті Києві та Севастополі.

Разом з цим, за зазначений період **збільшення** кількості нещасних випадків на виробництві, які закінчилися смертельним наслідком, відмічено вже у **14-и (51,8%)** АТО: Автономна Республіка Крим, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Львівська, Миколаївська, Полтавська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Чернівецька та Чернігівська області.

Хоча у 2010 році республіканський показник відношення нещасних випадків до таких, що пов'язані з виробництвом, зменшився на **0,3%** і становив **84,2%**, ситуація з аналогічним показником на місцях, нажаль, не покращилась, оскільки **менші** за нього показники відмічені знову ж таки у **17 АТО**, в тому числі найменші — у тих же Херсонській (**42,0%**), Тернопільській (**48,0%**) та у Одеській (**63,8%**) областях.

Проте, якщо у Закарпатській області цей показник у 2010 році, у порівнянні з показником 2009 року, збільшився на **14,1%**, а у Херсонській — лише на **4,4%**, то у Тернопільській області він **зменшився** на **5,8%**.

Всього протягом 2009–2010 років в Україні тільки **41,3%** нещасних випадків із смертельним наслідком були пов'язані з виробництвом.

У 2010 році віднесення нещасних випадків на виробництві, які закінчились смертельним наслідком до таких, що пов'язані з виробництвом, **ще більше погіршилась**. Про це свідчить не тільки **зменшення** середньо республіканського показника на **1,9%**, а й те, що аналогічні показники більш, ніж у половині — **14 АТО** України, є **меншими** за середній показник по Україні.

Найнижчі показники віднесення нещасних випадків із смертельним наслідком до таких, що пов'язані з виробництвом, зареєстровані у Харківській (**21,3%**), Івано-Франківській (**22,6**) та Одеській (**23,4%**) областях.

*Відношення нещасних випадків зі смертельним наслідком до загального числа нещасних випадків становило у 2009 році в Україні **1 до 11,2**.*

У 2010 році співвідношення числа нещасних випадків із смертельним наслідком до загального числа нещасних випадків в Україні **погіршилось**, оскільки середньо республіканський показник **зменшився** до **1 до 10,7** (на **4,5%**).

У **22-х АТО** цей показник був гірший, ніж в середньому по Україні, а в окремих АТО це співвідношення складало від **1 до 25,7** (Донецька область) до

1 до 3,3 (Закарпатська). Найгірше співвідношення відмічено у Закарпатській області (**1 до 3,3** — менше за середньо республіканський показник у **3,2** рази), АР Крим (**1 до 4,4** — менше у **2,4** рази) та у тій же Одеській області (**1 до 4,6** — менше у **2,3** рази).

Показники відношення нещасних випадків на виробництві, які закінчились смертельним наслідком, до таких, що не пов'язані з виробництвом, розкривають дуже небезпечну для України тенденцію, при збереженні якої **вона може перетворитися чи не в єдину державу у світі, в якій на виробництві реєструються тільки нещасні випадки із смертельним наслідком**.

Крім того, віднесення зазначених нещасних випадків, особливо нещасних випадків із смертельним наслідком, до таких, що не пов'язані з виробництвом, залишає без належного матеріального відшкодування десятки тисяч травмованих, а також сім'ї загиблих, які з втратою годувальника залишаються здебільшого фактично без засобів для існування.

Про це, зокрема, свідчать матеріали чисельних скарг сімей загиблих до Федерації профспілок України та їх звернення до судових органів України:

Про незадовільний стан безпеки праці свідчить те, що в Україні протягом 2009–2010 років продовжували щорічно реєструватись **групові нещасні випадки**, до яких відповідно з постановою № 1232/2011 відносяться такі нещасні випадки, під час яких травмується два і більше працівників, або нещасний випадок, який закінчується загибеллю травмованого..

Звертає на себе увагу факт, що летальність працівників під час групових нещасних випадків — 14,9% у 3,2 рази перевищує летальність під час не групових нещасних випадків (4,6%), що можна пояснити більш грубими порушеннями на підприємствах вимог безпеки праці, які призвели до групового нещасного випадку.

У 2010 році число групових нещасних випадків становило **189** (також 1,3% загального числа нещасних випадків), в них постраждало **492** працівника (3,4% загального числа потерпілих від нещасних випадків на виробництві).

53 групових нещасних випадків закінчились смертельним наслідком (**28,0%** загального числа групових нещасних випадків — у порівнянні з 2009 роком **зростання на 3,8%**), під час таких випадків загинуло **94** працівника (**19,1%** загального числа потерпілих під час групових нещасних випадків — у порівнянні з 2009 роком — **зростання на 4,2%**).

Наведені цифрові матеріали про групові нещасні випадки підтверджують явно негативний стан з попередженням виробничого травматизму та його стабілізацію в Україні на високих показниках у останні роки.

Щодо нещасних випадків, які виникають з працівниками по дорозі на роботу і з роботи слід зазначити, що в країні відсутня належна статистика цих нещасних випадків, зокрема матеріали про причини їх настання, види подій, які призводять до травмування працівників під час настання цих нещасних випадків, статевий та віковий склад потерпілих.

Не розраховуються також відносні показники цього виду травматизму, а саме:

- коефіцієнт частоти травмування на 1000 працюючих (Кч);
- коефіцієнт частоти смертельного травмування на 100000 працюючих (Кчс);
- коефіцієнт тяжкості травмування (середня кількість календарних днів тимчасової непрацездатності на одного потерпілого — Кт), як це проводиться до виробничого травматизму.

10.1.3. **Обов'язки, покладені на роботодавця щодо проведення розслідувань на рівні підприємства.**

В чинному «Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1232, передбачено, що:

пункт 10 — Роботодавець, одержавши повідомлення про нещасний випадок, зобов'язаний негайно:

2) утворити наказом комісію з розслідування нещасного випадку (далі — комісія) у складі не менше ніж три особи та організувати розслідування.

10.1.4. Результати розслідувань практично застосовуються на підтримку політичних настанов і програм профілактики травматизму на виробництві, виникнення аварій та професійних захворювань серед працівників підприємств (загальнодержавна програма поліпшення стану безпеки. Гігієни праці та виробничого середовища)

11. Соціальне забезпечення, програми страхування і служби відшкодування

11.1 Опишіть існуючі системи відшкодування, соціального забезпечення або страхування, що охоплюють виробничі травми та професійні захворювання.

Відповідно до Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, прийнятих Верховною Радою України 14 січня 1998 року, в Україні повинно бути запроваджено п'ять видів соціального страхування: пенсійне страхування, страхування на випадок безробіття; медичне страхування; страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням; страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

З 1 квітня 2001 року набрав чинності Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», яким і передбачено відшкодування шкоди, заподіяної працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я (або в разі його смерті) у зв'язку з виробничою травмою чи професійним захворюванням.

Згідно із зазначеним Законом (ст. 21) у разі виробничої травми чи професійного захворювання органами Фонду соціального страхування від нещасних випадків провадяться потерпілому страхові виплати та надаються соціальні послуги.

Виплачуються страхові виплати:

- допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності. Допомога виплачується в розмірі 100% заробітку, з якого були сплачені страхові внески, незалежно від тривалості стажу роботи. При цьому перші п'ять днів тимчасової непрацездатності оплачуються власником або уповноваженим ним органом за рахунок коштів підприємства, установи, організації;
- одноразова допомога в разі стійкої втрати професійної працездатності, сума якої визначається із розрахунку середньомісячного заробітку потерпілого за кожний відсоток втрати потерпілим професійної працездатності, але не вище чотирикратного розміру граничної суми заробітної плати (доходу), з якої справляються внески до Фонду;
- щомісячна страхова виплата в разі часткової чи повної втрати працездатності, сума якої встановлюється відповідно до ступеня втрати професійної працездатності та середньомісячного заробітку, що потерпілий мав до ушкодження

здоров'я. Сума такої виплати не повинна перевищувати середньомісячного заробітку, що потерпілий мав до ушкодження здоров'я. У разі коли потерпілому одночасно із щомісячною страховою виплатою призначено пенсію по інвалідності у зв'язку з одним і тим самим нещасним випадком, їх сума не повинна перевищувати середньомісячний заробіток, який потерпілий мав до ушкодження здоров'я;

- пенсія по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання. У зв'язку з тим, що до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» не було внесено відповідних змін відповідно до прийнятого Закону України «про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» пенсії по інвалідності виплачуються органами Пенсійного фонду в мінімальному розмірі.

Відшкодування моральної шкоди здійснюється не Фондом соціального страхування від нещасних випадків, а роботодавцями за рішенням суду згідно з цивільним законодавством.

У разі смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання виплачується:

- одноразова допомога його сім'ї, яка не може бути меншим за п'ятирічну заробітну плату потерпілого і, крім того, не меншим за однорічний заробіток потерпілого на кожну особу, яка перебувала на його утриманні, а також на його дитину, яка народилася протягом не більш як десятимісячного строку після смерті потерпілого;
- щомісячна страхова виплата особам, які мають на це право, яка визначається із середньомісячного заробітку потерпілого за вирахуванням частки, яка припадала на потерпілого та працездатних осіб, що перебували на його утриманні, але не мали права на ці виплати;
- пенсія у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;

Заподіяння шкоди зародку внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання жінки під час її вагітності, у зв'язку з чим дитина народилася інвалідом, прирівнюється до нещасного випадку, який трапився із застрахованим. Така дитина відповідно до медичного висновку вважається застрахованою та до 18 років або до закінчення навчання, але не більш як до досягнення 23 років їй подається допомога Фонду соціального страхування від нещасних випадків. Така допомога виплачується в розмірі щомісячної страхової виплати як інвалідам дитинства, а після досягнення ними 18 років — у розмірі середньомісячного заробітку, що склався на території області (міста) проживання цих осіб, але не менше середньомісячного заробітку в країні на день виплати.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків також фінансує витрати на медичну та соціальну допомогу, в тому числі на додаткове харчування, придбання ліків, спеціальний медичний, постійний сторонній догляд, побутове обслуговування, протезування, санаторно-курортне лікування, придбання спеціальних засобів

пересування тощо, якщо потребу в них визначено висновками МСЕК. Витрати на ліки, лікування, протезування (крім протезів з дорогоцінних металів), придбання санаторно-курортних путівок, предметів догляду за потерпілим визначаються на підставі виданих лікарями рецептів, санаторно-курортних карток, довідок або рахунків про їх вартість.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків забезпечує потерпілих автомобілями з ручним керуванням (за наявності у них відповідного висновку МСЕК), а також компенсує вартість запасних частин до них, пального ремонту і технічного обслуговування та навчання керуванню автомобілем.

Якщо внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання потерпілий тимчасово втратив працездатність, Фонд соціального страхування від нещасних випадків фінансує всі витрати на його лікування.

У разі проходження потерпілим професійного навчання або перекваліфікації за індивідуальною програмою реабілітації (якщо з часу встановлення ступеня втрати професійної працездатності минуло не більше одного року), Фонд соціального страхування від нещасних випадків провадить щомісячні страхові виплати у розмірі середньомісячного заробітку протягом строку, визначеного програмою реабілітації.

У разі смерті потерпілого від нещасного випадку або професійного захворювання витрати на його поховання несе Фонд соціального страхування від нещасних випадків.

11.2 Укажіть сферу охоплення і відомства чи органи, відповідальні за управління такими системами.

Дія Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» поширюється на всіх осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) на підприємствах, в установах, організаціях, незалежно від їх форм власності та господарювання, у фізичних осіб, на осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, та громадян — суб'єктів підприємницької діяльності.

Обов'язковому страхуванню від нещасного випадку підлягають:

- особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту) або на інших підставах, передбачених законодавством про працю;
- учні та студенти навчальних закладів, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти, залучені до будь-яких робіт під час, перед або після занять; під час занять, коли вони набувають професійних навичок; у період проходження виробничої практики (стажування), виконання робіт на підприємствах;
- особи, які утримуються у виправних, лікувально-трудовах, виховно-трудовах закладах та залучаються до трудової діяльності на виробництві цих установ або на інших підприємствах за спеціальними договорами.

Особи, які забезпечують себе роботою самостійно — займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу без-

посередньо від цієї діяльності, члени фермерського господарства, особистого селянського господарства, якщо вони не є найманими працівниками, страхуються від нещасного випадку на добровільних засадах. Добровільно від нещасного випадку можуть застрахуватися також і громадяни — суб'єкти підприємницької діяльності.

Керівництво та управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку на виробництві та профзахворювань здійснює Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.

Фонд є самоврядною організацією, управління яким здійснюється на паритетних засадах представниками держави, застрахованих осіб та роботодавців. Безпосереднє управління Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України здійснюють його правління та виконавча дирекція.

До складу правління Фонду сторонами соціального діалогу делегується по 15 представників, до наглядової ради по 5 представників. Правління і наглядова рада очолюються представниками кожної сторони протягом 2 років, що дозволяє забезпечити баланс інтересів кожної сторони соціального партнерства.

Постійно діючим виконавчим органом правління Фонду є виконавча дирекція.

Робочими органами виконавчої дирекції Фонду є її управління в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі та відділення в районах і містах обласного значення.

Основними напрямками діяльності Фонду є: проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози здоров'ю застрахованих, викликаних умовами праці; сприяння створенню умов для відновлення здоров'я та працездатності потерпілих на виробництві від нещасних випадків; відшкодування матеріальної шкоди застрахованим і членам їх сімей.

Нагляд за діяльністю Фонду соціального страхування від нещасних випадків здійснює наглядова рада Фонду. Метою такого нагляду є забезпечення виконання Фондом його статутних завдань і цільового використання коштів цього Фонду.

До наглядової ради, яка складається з 15 осіб, входять у рівній кількості представники держави, застрахованих осіб і роботодавців. Члени наглядової ради працюють на громадських засадах. Роботу наглядової ради очолює її голова, який обирається на один рік із складу членів наглядової ради. При цьому забезпечується почергове головування представника кожної з трьох представницьких сторін.

Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» передбачено здійснення у сфері страхування від нещасного випадку і державного нагляду з боку спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади. Спрямовує і координує роботу зазначених органів з цих питань Кабінет Міністрів України.

Зокрема, нагляд здійснюють: Міністерство соціальної політики — за системою управління у сфері страхування від нещасного випадку, відшкодуванням шкоди, розміром страхових внесків та їх збирання (за всіма видами соціального страхування); ГоловКРУ — за цільовим використанням коштів, використанням державного майна; Держгірпрpomналляд — проведенням профілактичних заходів, фінансуванням програм з охорони праці.

Якщо Фондом соціального страхування від нещасних випадків прийнято рішення з порушенням законодавства про страхування від нещасного випадку або страхувальник не виконує вимог цього законодавства, органи державного нагляду вказують на допущені порушення та встановлюють строк для їх усунення. Якщо у строк, установлений органами державного нагляду, Фонд соціального страхування від нещасних випадків або страхувальник не усуне порушення, органи державного нагляду скасовують незаконне рішення з наступним відшкодуванням збитків за рахунок Фонду або страхувальника. Невиконання цієї вимоги тягне за собою встановлену законодавством відповідальність посадових осіб Фонду або страхувальника з подальшим виконанням вимог органів державного нагляду.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків та страхувальники зобов'язані подавати органам державного нагляду або їх уповноваженим усі документи та довідки, необхідні для виконання ними функцій контролю у сфері страхування від нещасного випадку.

11.4 Зазначте, чи надають органи відшкодування ресурси на реалізацію програм профілактики, зокрема фінансову підтримку.

Згідно з чинним законодавством профілактичні заходи здійснюються на рівні роботодавця, держави та Фонду соціального страхування від нещасних випадків.

Відповідно до Закону України «Про охорону праці» на роботодавця покладена повна відповідальність за створення здорових та безпечних умов праці на підприємстві через організацію управління охороною праці. При цьому Законом передбачено використання на охорону працю відповідну частину коштів на підприємстві.

На державу покладаються завдання: впровадження заходів щодо стимулювання роботодавця у покращенні стану умов та безпеки праці; участі у фінансуванні заходів з охорони праці; удосконаленні нормативно-правової бази; введенні оптимальної дозвільної системи щодо експлуатації об'єктів, машин, устаткування підвищеної небезпеки та забезпеченні державного нагляду; інші.

Щодо Фонду соціального страхування від нещасних випадків, то відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» на нього покладаються наступні завдання:

- надання страхувальникам необхідних консультацій, сприяння у створенні ними та реалізації ефективної системи управління охороною праці;
- брати участь:
  - у розробленні центральними органами виконавчої влади державних цільових та галузевих програм поліпшення стану безпеки, умов праці і ви-

робничого середовища та їх реалізації; — у навчанні, підвищенні рівня знань працівників, які вирішують питання охорони праці; — в організації розроблення та виробництва засобів індивідуального захисту працівників; — у здійсненні наукових досліджень у сфері охорони та медицини праці; перевірка стану профілактичної роботи та охорони праці на підприємствах, участь у розслідуванні нещасних випадків на виробництві, а також професійних захворювань; участь у розробленні законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці; інші заходи.

Щодо фінансової участі Фонду соціального страхування від нещасних випадків у профілактичних заходах, то незважаючи на те, що за рішенням Кабінету Міністрів України Фондом мають спрямовуватися кошти на профілактику в розмірі не менше 5% бюджету Фонду, в реальності на протязі минулих років виділялось від 0,5 до 3%. Але, на жаль, навіть, і виділені страхові кошти не завжди використовувались в повному обсязі.

12 січня 2012 року

В. А. Маціяшко

**ВИГОТОВЛЕНО ЗА ФІНАНСОВОЇ
ПІДТРИМКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**